

FI

FI

FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 6.4.2009
KOM(2009) 159 lopullinen

**EUROOPAN KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE, EUROOPAN
PARLAMENTILLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA
ALUEIDEN KOMITEALLE**

**Loppukertomus yhteisön yleissivistävän koulutuksen toimintaohjelman (Sokrates)
ja ammatillisen koulutuksen toimintaohjelman (Leonardo da Vinci) toisen vaiheen
(2000–2006) sekä tieto- ja viestintätekniikan tehokasta integroimista yleissivistävän
ja ammatillisen koulutuksen järjestelmiin Euroopassa koskevan monivuotisen
(2004–2006) ohjelman (eLearning) toteutuksesta ja vaikutuksista**

EUROOPAN KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE, EUROOPAN PARLAMENTILLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

Loppukertomus yhteisön yleissivistävän koulutuksen toimintaohjelman (Sokrates) ja ammatillisen koulutuksen toimintaohjelman (Leonardo da Vinci) toisen vaiheen (2000–2006) sekä tieto- ja viestintätekniikan tehokasta integroimista yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen järjestelmiin Euroopassa koskevan monivuotisen (2004–2006) ohjelman (eLearning) toteutuksesta ja vaikutuksista

1. JOHDANTO

1.1. Kertomuksen esittely

Tämän kertomuksen esittämistä edellytetään Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksissä, joilla perustetaan yhteisön toimintaohjelmat koulutusalaalla (Sokrates 2000–2006)¹, ammatillisen koulutuksen alalla (Leonardo da Vinci 2000–2006)² sekä tieto- ja viestintätekniikan tehokkaaksi integroimiseksi yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen järjestelmiin Euroopassa (eLearning-ohjelma 2004–2006)³.

Näihin ohjelmiin on myönnetty yhteensä yli 3 miljardia euroa yhteisön rahoitusta. Toisiaan täydentävillä ohjelmilla on edistetty tietojen ja taitojen Euroopan luomista, ja ne ovat olleet Euroopan komissiolle suureksi avuksi sen pyrkiessä saavuttamaan yleissivistävää ja ammatillista koulutusta koskevat Lissabonin tavoitteet⁴.

Toimintakaudeksi 2007–2013 kaikki näiden kolmen ohjelman mukaiset aloitteet on koottu yhteen uudeksi elinikäisen oppimisen ohjelmaksi⁵. Päätös yhteisen arvioinnin suorittamisesta ja tämän yhteisen kertomuksen esittämisestä on linjassa ohjelmien yhdistämisen kanssa.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 253/2000/EY, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 885/2004, 14 artiklan 4 kohdassa edellytetään jälkiarviointiraportin toimittamista.

² Neuvoston päätöksen N:o 382/1999/EY, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 885/2004, 13 artiklan 5 kohdassa edellytetään toteutusta koskevan loppukertomuksen toimittamista.

³ Päätöksen N:o 2318/2003/EY 12 artiklan 2 kohdassa edellytetään jälkiarviointiraportin toimittamista.

⁴ Katso esimerkiksi koulutusneuvoston kertomus ”Koulutusjärjestelmien konkreettiset tulevaisuuden tavoitteet”,
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/rep_fut_obj_en.pdf.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös 2006/1720/EY, tehty 15. marraskuuta 2006, elinikäisen oppimisen toimintaohjelman perustamisesta.

Tämä kertomus perustuu kyseisistä kolmesta ohjelmasta tehtyyn ulkopuoliseen yhteisarviointiin, johon sisältyi ohjelmaan osallistuneiden maiden kansallisten kertomusten⁶ analyysi.

1.2. Ohjelmien kuvaus

1.2.1. Sokrates

Sokrates-ohjelmalla, jonka kokonaisbudjetti oli 2,093 miljardia euroa, oli neljä erityistavoitetta: vahvistaa eurooppalaista ulottuvuutta koulutuksessa, edistää EU-kielten osaamista, edistää yhteistyötä ja liikkuvuutta koulutusalan ja tukea koulutusalan innovaatiotoimintaa.

Ohjelman kolme keskeistä toimintoa olivat Comenius (kouluopetus), Erasmus (korkea-asteen koulutus) ja Grundtvig (aikuiskoulutus). Näiden lisäksi oli kaksi muuta toimintoa: kielten opetusta ja oppimista tukeva Lingua sekä etäopiskelua ja opetusalan tieto- ja viestintätekniikkoja edistävä Minerva. Lisäksi ohjelmaan sisältyivät yhteistoimet muiden ohjelmien kanssa.

1.2.2. Leonardo da Vinci

Leonardo da Vinci -ohjelmalla oli kolme päätavoitetta: parantaa etenkin ammatillisessa peruskoulutuksessa olevien nuorten taitoja, parantaa ammatillisen jatko- ja täydennyskoulutuksen laatua ja helpottaa siihen pääsyä sekä taitojen ja osaamisen elinikäistä hankkimista, ja edistää ja vahvistaa ammatillisen koulutuksen osuutta innovointiin, jolla pyritään lisäämään kilpailukykyä ja yrittäjyyttä ja luomaan uusia työllistymismahdollisuuksia. Leonardo da Vinci -ohjelman kokonaisbudjetti oli 1,270 miljardia euroa.

Ohjelmassa oli kuusi toimenpidealuetta: liikkuvuus, pilottihankkeet, kielitaito, valtioiden rajat ylittävät verkot, viitemateriaali ja täydentävät toimenpiteet. Lisäksi siihen sisältyivät yhteistoimet muiden ohjelmien kanssa.

1.2.3. eLearning

eLearning-ohjelmalla pyrittiin tukemaan ja kehittämään tieto- ja viestintätekniikan tehokasta käyttöä yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa. Sen tavoitteena oli parantaa osaltaan koulutuksen laatua ja ottaa osaamisyhteiskunnan tarpeet huomioon elinikäisen oppimisen kannalta. Vuosina 2004–2006 oli käytettävissä 44 miljoonan euron määrärahat, joista 45 prosenttia oli tarkoitettu ystävyyskoulutoimintaan ja oppilaitosten verkottumiseen tieto- ja viestintätekniikan avulla (eTwinning). Uusia organisaatiomalleja kehittämällä luotiin virtuaalikampuksia, jotka toivat virtuaalisen ulottuvuuden yliopistojen väliseen eurooppalaiseen yhteistyöhön.

⁶

Asiakirjat ovat saatavilla osoitteessa

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/index_en.htm#postsoc2.

Myös tietoteknisiä taitoja edistettiin tukemalla tietoyhteiskunnassa tarvittavien taitojen hankkimista.

2. HANKKEITA JA OSALLISTUJIA KOSKEVAT AVAINLUVUT⁷

Arvioituilla ohjelmilla on tuettu monia erilaisia toimia, eivätkä näkökohdat ja kohderyhmät ole olleet kaikissa samat. Siitä huolimatta lähes kaikkien ohjelmien tärkeimpiin tuotoksiin kuuluvat liikkuvuusjärjestelyt, eri maiden osapuolten väliset yhteistyöhankkeet sekä verkostojen ja työkalujen kehittäminen.

Opiskelujaksot ulkomailla kuuluivat sekä Sokrates- että Leonardo da Vinci -ohjelmaan. Opiskeluvaihtoon osallistui 943 000 yliopisto-opiskelijaa, 135 000 yliopisto-opettajaa lähti opetustöihin ulkomaille, ja Erasmus-vaihdossa oli mukana noin 2 500 oppilaitosta. Yli 311 000 harjoittelijaa ja opiskelijaa sekä 56 000 kouluttajaa osallistui yli 19 300:aan ammatillisen koulutuksen liikkuvuushankkeeseen. Henkilöstön ja opettajien liikkuvuutta rahoitettiin sekä Comenius-ohjelmassa (56 329 osallistujaa) että Grundtvig-ohjelmassa (5 500 osallistujaa).

Organisaatiot tekivät yhteistyötä pienissä kumppanuushankkeissa: Comenius-hankkeisiin osallistuville kouluille myönnettiin yli 74 000 avustusta, ja ystävyyskouluhankkeissa (eTwinning) oli mukana 7 800 koulua. Lisäksi aikuisoppilaitosten väliseen yhteistyöhön myönnettiin 20 000 apurahaa.

Suuri määrä kumppaneita eri jäsenvaltioista ja muista osallistuvista maista teki yhteistyötä monenvälisten hankkeiden ja verkostojen puitteissa: niitä oli Comenius-toiminnassa 434 ja Grundtvigissa 455. Yhteisiä opetusohjelmia laadittiin 520:ssä Erasmus-toimintaan kuuluvassa hankkeessa, ja ammatillista koulutusta koskevia innovaatioita kehitettiin yli 2 000:ssä Leonardo da Vinci-toiminnon pilottihankkeessa.

Linguasta tuettiin 144:ää kieltenoppimishanketta tai hanketta, jolla kehitettiin välineitä kielikurssimahdollisuuksien laajentamiseksi, ja Minervasta myönnettiin 347 apurahaa tieto- ja viestintätekniikan käytön lisäämiseksi koulutuksessa.

⁷

Kyseisten kolmen ohjelman tulokset esitellään liitteessä. Tässä kertomuksessa ja taulukossa mainitut luvut on päivitetty Euroopan komission uusimpien tilastotietojen mukaan.

3. OHJELMIEN VAIKUTUS⁸

Arviointi osoitti, että kyseiset EU:n ohjelmat olivat asianomaisten alojen tarpeiden kannalta merkittäviä ja että moni toiminta olisi jäänyt toteutumatta ilman ohjelmista myönnettyä taloudellista tukea.

3.1. Vaikutus aloittain

3.1.1. Kouluopetus

Kouluopetukseen eniten vaikuttaneet toiminnot olivat Comenius ja eTwinning-ystävyysskouluohjelma. Comenius- ja eTwinning-ohjelmista tuetut kumppanuushankkeet toivat kouluihin lisää eurooppalaista ulottuvuutta ja näkökantaa. Lisäksi osallistujakoulujen ilmapiiri parani opettajien ja oppilaiden välisen ja toisaalta eri oppiaineiden välisen yhteistyön myötä.⁹ Ohjelmat antoivat kouluille mahdollisuuden tehdä työtä muiden EU-maiden koulujen kanssa, mikä auttoi selventämään eurooppalaisen identiteetin merkitystä. Koulukumppanuuksissa opettajat pystyivät parantamaan opetustaitojaan, ja sekä opettajilla että oppilailla oli tilaisuus kohentaa vieraan kielen ja tieto- ja viestintätekniikan osaamistaan, saada kokemusta eurooppalaisista yhteistyöhankkeista ja luoda kestäviä siteitä muiden maiden ikä- ja ammattitovereihin. Noin 85 prosenttia Comenius-toimintaan osallistuneista vastaajista arveli, että toiminta ei olisi toteutunut ilman komission rahoitustukea. Lisääntynyt liikkuvuus kouluopetuksen puitteissa oli ohjelman toiminnoista se, jolla oli eniten vaikutusta.

Suorat vaikutukset koulujen opetussuunnitelmiin yleisesti ja koulujen toimintatapoihin tai kouluopetuksen kehittämiseen olivat vähäisempiä. Paikallisella tasolla opetussuunnitelmat ja opetusmenetelmät kuitenkin paranivat. Hankkeet, kumppanuudet ja henkilökohtaiset liikkuvuusjärjestelyt vaikuttivat niihin välittömästi osallistuneiden koulutuskäytäntöihin. Tuettuihin toimiin osallistuneista 64 prosenttia ilmoitti tietojensa ja taitojensa lisääntyneen ja puolet piti eri puolilla Eurooppaa kokeiltujen hyvien toimintatapojen jakamista suurimpana hyötynä. Kouluviranomaisten ja koulunjohtajien oli mahdollista laajentaa ohjelman vaikutuksia koulujen hallintoon. Usein he eivät kuitenkaan pystyneet levittämään tuloksiaan ja kokemuksiaan laajemmalle kohderyhmälle ja/tai koulutuspoliittiselle tasolle.

⁸ Kohdan 3 luvut perustuvat ulkopuolisen arvioinnin yhteydessä tehtyihin kyselyihin saatuihin vastauksiin.

⁹ Raportti Comenius-koulukumppanuuksien vaikutuksista osallistujakouluihin, julkaistu osoitteessa http://ec.europa.eu/education/doc/reports/index_en.html.

3.1.2. Korkea-asteen koulutus¹⁰

Erasmukseen osallistui valtaosa korkea-asteen oppilaitoksista, minkä ansiosta se on onnistunut virittämään Euroopan laajuista toimintaa ja innovointia korkea-asteen koulutuksessa ja vaikuttamaan niin yksilöihin, instituutioihin kuin politiikkaankin.

Suurin myönteinen vaikutus oli liikkuvuuskapasiteetin lisäämisellä. Se vaikutti osallistujien henkilökohtaiseen ja ammatilliseen kehittymiseen ja auttoi heitä asennoitumaan myöhempiin opintoihinsa tai ammatilliseen uraansa avoimemmin ja enemmän tietoon perustuen. Se myös paransi osallistujien ymmärrystä Euroopasta ja kuulumisesta ”eurooppalaiseen perheeseen”. EU-kielten taito on kohentunut ja eurooppalaisiin kollegoihin on luotu kiinteämpiä yhteyksiä. Liikkuvuusjärjestelyissä mukana olleiden työllistyvyys koheni¹¹ hankitun kansainvälisen kokemuksen ja parantuneen kielitaidon ansiosta, minkä 89 prosenttia vastaajista vahvisti.

Erasmuksella on ollut huomattavasti vaikutusta myös institutionaalisella tasolla sekä kansallisesti että kansainvälisesti. 94 prosenttia kyselyyn osallistuneista katsoi Erasmuksen lisänneen ja ylläpitäneen koulutuslaitosten välistä yhteistyötä. Se on vaikuttanut merkittävästi myös yliopistojen kansainvälistymisstrategioihin ja kansainvälisten tukipalvelujen kehittämiseen. Sen sijaan vaikutus laitosten opetus- ja tutkimustoimintaan näyttää tapahtuneen välillisesti, esimerkiksi luotujen kansainvälisten verkkojen kautta.

Erasmus on myös toiminut innoittajana muutoksiin kansallisessa ja eurooppalaisessa korkeakoulupolitiikassa. Siihen perustui viisi kuudesta Bolognan julistuksen toimintalinjasta¹², ja se on tukenut Bolognan prosessin mukaisiin tavoitteisiin pyrkimistä. Bolognan prosessin tuloksena kurssirakenteet ovat yhtenäistyneet ja Erasmuksessa on pyritty kehittämään välineitä ja tukemaan niiden hyödyntämistä (esimerkiksi eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä ECTS), vauhdittamaan yhteisten tutkintojen kehittämistä ja laatimaan opetuksen yhteistyömalleja.

Vaikka tutkimustoiminta ei kuulu Erasmuksen keskeisiin tavoitealueisiin, ohjelma on vaikuttanut myönteisesti myös tutkimukseen. Se on osaltaan lisännyt korkea-asteen koulutuslaitosten osallistumista kansainvälisiin yhteistutkimushankkeisiin, edistänyt instituutioiden välistä verkottumista ja lisännyt akateemisen henkilöstön osallistumista kansainvälisiin konferensseihin ja/tai niiden järjestämistä.

¹⁰ Tiedot perustuvat myös tutkimukseen *Impact of Erasmus on European higher education: quality, openness and internationalisation*, CHEPS, INCHER-Kassel ja ECOTEC (2008).

¹¹ Parempi työllistyvyys todettiin myös tutkimuksessa *Study on the Professional Value of Erasmus Mobility*, International Centre for Higher Education Research (INCHER-Kassel) ja Kasselin yliopisto, Saksa (marraskuu 2006).

¹² Ks. alaviitteessä 10 mainittu tutkimus.

3.1.3. Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutuksen osalta raportoidut suurimmat vaikutukset olivat tiivistynyt ja kestävä yhteistyö oppilaitosten välillä (93 % osallistuneista organisaatioista), paremmat liikkuvuusmahdollisuudet ja eurooppalaisempi näkökanta yksilöiden ja instituutioiden tasolla (90 %). Näin ollen Grundtvig-ohjelma on onnistunut tuomaan Euroopan laajuista ajattelumallia aikuiskoulutuksen alalle, josta on tähän asti lähes kokonaan puuttunut Euroopan tason yhteistyö ja jolle on ominaista suhteellisen heikko instituutiorakenne, osa-aikaisen tai vapaaehtoisen henkilöstön suuri osuus ja suuret erot eri maiden järjestelmien välillä.

Arvioinnissa todettuja huomattavia vaikutuksia olivat opetuksen ja opetussuunnitelmien laadun paraneminen sekä opiskelua ja hallintoa koskevien uusien lähestymistapojen omaksuminen (74 %). Muita hyötyjä olivat ammattitaidon vahvistuminen ja eurooppalaisten aikuiskasvattajien parempi verkottuminen, ja yli puolet vastaajista (56 %) katsoi Grundtvigiin osallistumisen parantaneen työllistävyyttään ja sopeutumiskykyään.

Lisäksi Grundtvigin vaikutus sosiaalisesti heikommassa asemassa olevien koulutusmahdollisuuksiin on ollut verrattain suuri. Lähes puolet osallistujista kertoi toiminnallaan olleen vaikutusta, koska se on kohdistunut ihmisiin, jotka ovat heikosti koulutettuja tai joilla on erityistarpeita tai jotka kuuluvat ”vaikeasti tavoitettaviin” ryhmiin.

3.1.4. Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen tarpeisiin on vastattu Leonardo da Vinci -ohjelmalla, jonka puitteissa on lisätty yhteisön tason yhteistoimintaa ja helpotettu jäsenvaltioiden välistä lähentymistä linjaamalla ohjelman monivuotiset painopisteet selkeästi Kööpenhaminan prosessin tavoitteiden mukaisesti.

Ammatillisessa koulutuksessa olevien nuorten osalta on saavutettu merkittäviä sosioekonomisia hyötyjä. Hankkeilla on parannettu nuorten tietoja ja kapasiteettia elinikäistä taitojen hankkimista varten. Toinen suuri hyöty ohjelman liikkuvuusosaan osallistuneille nuorille on parantunut vieraan kielen taito, joka helpottaa heidän työllistymistään ja sopeutumistaan työmarkkinoiden muutoksiin.

Liikkuvuusjärjestelyillä ja pilottiyhteistyöhankkeilla oli myös suuri vaikutus laadukkaiden opetussuunnitelmien ja opetusmenetelmien kehittämiseen osallistuvissa oppilaitoksissa, minkä totesi 63 prosenttia vastaajista. Ohjelmaan kuuluva kansainvälisen yhteistyön ja harjoittelupaikkojen järjestäminen lisäsi ammatillisten koulutusjärjestelmien avoimuutta ja teki siten opetussuunnitelmista ja tutkinnoista helpommin hahmotettavia.

Ohjelmalla oli vaikutusta myös ammatillista koulutusta koskevaan politiikkaan, sillä siinä kehitettiin normeja, menetelmiä ja välineitä, jotka liitettiin osaksi kansallisen tai aluetason politiikkaa ja käytäntöjä. Poliittinen vaikutus oli suurin paikallistasolla (71 % vastaajista) ja aluetasolla (57 %), koska hankekumppaneista monet toimivat niillä. Vaikutuksia oli nähtävissä myös kansallisessa politiikassa, joskin vähemmän (46 %). Maakohtaiset analyysit osoittivat, että vaikutus oli voimakkain niissä maissa, joissa ammatilliset koulutusjärjestelmät olivat kehittymättömiä, eli pääasiassa uusissa osallistujamaissa.

Ohjelmalla pystyttiin yleisesti edistämään eurooppalaista ammattikoulutusalueita, joka ilman ohjelmaa joko olisi jäänyt kokonaan syntymättä tai parhaimmillaankin olisi edistynyt paljon hitaammin. Lissabonin tavoitteisiin pääsemisen kannalta ohjelman merkittävin saavutus oli nuorten taitojen ja sitä kautta heidän työmarkkinamahdollisuuksiensa koheneminen.

3.1.5. *eLearning*

eLearning-ohjelma oli erityisen tehokas organisaatioiden lyhyen aikavälin tulosten osalta. Yli 98 prosenttia kyselyyn osallistuneista eLearning-koordinaattoreista katsoi, että heidän hankkeellaan oli ollut myönteinen vaikutus oppilaitosten väliseen yhteistyöhön. Kaikkein näkyvimmit hyödyt oppilaitoksille olivat kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen, yhteyksien luominen ja hyvien käytäntöjen jakaminen.

eLearning-ohjelma oli tuloksekas myös henkilöstön ja opettajien kannalta. Vastaajista 75 prosenttia oli samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että heidän hankkeensa oli parantanut opetuksen, oppimisen ja opinto-ohjelmien laatua.

Yleisesti ottaen eLearning-ohjelma edisti merkittävästi Koulutus 2010 -työohjelman tavoitteisiin pääsyä. Siinä onnistuttiin ennen kaikkea kehittämään osaamistalouden edellyttämiä taitoja ja varmistamaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintätekniikan käyttöön. Vastaajista 67–75 prosenttia oli samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että heidän hankkeensa oli parantanut tietoteknisten taitojen hallintaa.

Ystävyyskouluohjelma eTwinningin suurin ansio oli sen tarjoama innovatiivinen ja mielenkiintoinen toimintamalli, jossa kouluilla on vapaa pääsy eTwinning-portaaliin, kumppanikoulujen etsintäpalveluun, kouluhankkeiden tukipalveluun, pedagogisiin ohjeisiin ja hyviin käytäntöihin. Tämä toimintamalli osoittautui kohderyhmälle mieluisaksi ja erittäin kustannustehokkaaksi. Se ylitti sidosryhmien ja osallistujien odotukset.

eLearning-toimintoja on nyt liitetty koko elinikäisen oppimisen ohjelmaan, esimerkiksi eTwinning Comeniukseen ja virtuaalikampukset Erasmusseen.

3.2. Kolmen ohjelman yhteiset vaikutukset

3.2.1. Eurooppalaisen koulutusalueen luominen

Merkittävimpana vaikutuksena pidetään eurooppalaisen koulutusalueen luomista, joka vakiinnuttaa eurooppalaisen yhteistyön kestävä mallin. Etenkin Erasmus on luonut infrastruktuurin, jossa ovat mukana lähes kaikki eurooppalaiset yliopistot, ja Leonardo da Vinci -ohjelma on helpottanut ammatillisen koulutuksen kansainvälisen yhteistyöfoorumin perustamista. Näillä ohjelmilla edistetään myös ”viidettä vapautta” eli osaamisen vapautta¹³.

3.2.2. Opetuskäytäntöjen ja hallinnon parannukset

Toinen suuri ohjelmien yhteinen vaikutus oli opetuksen, oppimisen ja hallinnon paraneminen. Kasvattajat ovat tuoneet oppimansa asiat mukanaan ja soveltaneet niitä laajasti, ja jakeluverkoilla on ollut huomattava merkitys samoin kuin hallinnollisilla vaikutuksilla.

3.2.3. Yksilöihin ja yhteiskuntaan kohdistuneet sosio-ekonomiset vaikutukset

Ohjelmat kasvattivat ”ammatillista sosiaalista pääomaa”¹⁴ eli olemassa olevia resursseja ja varoja tietyissä puitteissa, tietyssä organisaatiossa tai oppilaitoksessa. Tällä lisäarvolla oli monia vaikutuksia sekä henkilöihin että organisaatioihin liikkuvuusjärjestelyjen, verkkojen ja kumppanuuksien kautta. Yleisesti raportoitiin ihmisten pehmeiden taitojen (esimerkiksi viestintätaidot, itseluottamus, valvetuneisuus ja yhteistyötaidot), kielitaidon, kulttuuritietouden ja ammatillisen pätevyyden kohenemisesta.

Tärkein sosioekonominen vaikutus oli liikkuvuudella, jolla on korostuneen keskeinen osa Erasmus- ja Leonardo da Vinci -ohjelmassa. Erasmus on edesauttanut liikkuvuuden vakiintumista kiinteäksi osaksi yliopistoelämää. Leonardossa liikkuvuusjärjestelyt olivat koko ohjelman onnistunein ja kustannustehokkain toiminta. Kouluhenkilöstön saama liikkuvuusmahdollisuus oli myös Comeniuksessa yksi selkeimmistä vaikutuksista. Erasmus- ja Leonardo da Vinci -ohjelmassa apurahat eivät kuitenkaan aina olleet riittävän suuria, jotta sosioekonomisesti heikommista oloista tulevat henkilöt olisivat voineet osallistua niihin. Näin ollen Grundtvig ja eLearning olivat ohjelmista ne, jotka eniten vaikuttivat sosioekonomisten haittojen poistamiseen.

¹³ Eurooppa-neuvoston kokouksessaan 13.–14. maaliskuuta 2008 esittämän kehotuksen mukaisesti. Lisätietoja: ks. puheenjohtajan päätelmät, Euroopan unionin neuvosto, Bryssel 7652/08, Rev. 1, 20. toukokuuta 2008, kohta 8, nähtävissä osoitteessa

¹⁴ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/99410.pdf
”Ammatillisella sosiaalisella pääomalla” tarkoitetaan ohjelmiin osallistuneiden ammattihenkilöiden (opettajien ja kouluttajien) verkoista ja verkostotoiminnasta saatua arvoa.

3.2.4. Poliittiset ja käytännön vaikutukset EU:ssa ja jäsenvaltioissa

Politiikkaan ja käytäntöihin vaikutti eniten yksittäisissä hankkeissa toteutettu tulosten levittäminen. Politiikkaan vaikutettiin eniten paikallistasolla, joskin Leonardolla ja Erasmusella oli huomattavia vaikutuksia myös kansallisesti ja Euroopan tasolla etenkin siksi, että niissä tuettiin eurooppalaisten välineiden käyttöönottoa. Niitä ovat esimerkiksi eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä (ECTS), eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF) sekä ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten ja arvosanojen eurooppalainen siirtojärjestelmä (ECVET).

3.2.5. EU-kielten lisääntynyt osaaminen

Ohjelmilla oli laajasti vaikutusta kieltenoppimiseen niissä kehitettyjen ja levitettyjen uusien menetelmien sekä itse hankkeisiin osallistumisen ansiosta, vaikkakin niissä useimmiten käytettiin yleisimpiä kieliä, varsinkin englantia.

3.2.6. Lissabonin strategiaan liittyvien tavoitteiden saavuttaminen

Vaikka ohjelmat oli suunniteltu ennen Lissabonin strategian syntymistä, ne edesauttoivat strategiaan kuuluvien tavoitteiden saavuttamista pääasiassa lähentämällä yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen järjestelmiä ympäröivään maailmaan ja parantamalla niiden laatua ja tuloksellisuutta.

3.2.7. Rakenteellisen kehittämisen välineet

Lähentymistä, avoimuutta ja tunnustamista koskevien kysymysten osalta ohjelmat auttoivat sellaisten välineiden kehittämistä ja käyttöön ottoa, joilla voidaan tehostaa rakenteellista kehitystä. Näitä välineitä ovat muun muassa eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä (ECTS), eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF), ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten ja arvosanojen eurooppalainen siirtojärjestelmä (ECVET) sekä Europass.

4. ELINIKÄISEN OPPIMISEN OHJELMAA KOSKEVAT KESKEISET SUOSITUKSET

Arvioijat antoivat joukon strategisia suosituksia, joilla lisättäisiin koulutuspolitiikan tukemista elinikäisen oppimisen ohjelmassa. Lisäksi he esittivät käytännön ehdotuksia, joilla on tarkoitus kehittää elinikäisen oppimisen ohjelman sisältöä ja hallintoa ja sen vaikutusten arviointia. Komissio varmistaa suositusten huomioon ottamisen laatimalla toimintasuunnitelman. Sen toteuttamista koskevia edistymäraportteja annetaan säännöllisesti. Jäljempänä esitetään kuitenkin jo nyt joitakin vastauksia.

4.1. Suunnittelu ja painopisteet

Arviointi osoitti, että elinikäisen oppimisen ohjelmassa olisi hyödynnettävä mahdollisimman paljon edellisen kauden tuloksia, ja siinä suositeltiin parannuksia ohjelmien alakohtaisiin osiin.

Erasmuksen osalta olisi parannettava liikkuvuuden laatua, ulkomaan opiskelujaksojen aikana suoritettut opinnot olisi otettava paremmin huomioon ja elinkeino- ja yritys-elämän ja kansalaisyhteiskunnan osallistumista ohjelmaan olisi lisättävä, jotta koulutus olisi paremmin yhteydessä työmarkkinoihin.

Olisi toteutettava toimia sen varmistamiseksi, että Leonardo da Vinci -ohjelmassa annetaan jatkossakin etusija Kööpenhaminan prosessissa korostetuille toimille kuten ammatillisen koulutuksen laadulle ja vetovoimaisuudelle sekä sen tunnustamiselle ja avoimuudelle.

Koulu- ja aikuisopetuksen painopisteenä olisi oltava sellaisten toimenpiteiden kehittäminen, jotka edistävät Lissabonin strategian toteutumista ja sen kannalta olennaisten kriteerien saavuttamista (koulunkäynnin varhaisen lopettamisen vähentäminen ja elinikäiseen oppimiseen osallistumisen lisääminen).

Euroopan komissio on jo sitoutunut tehokkaampaan laadunvalvontaan ja ulkomaan opiskelujaksojen tunnustamiseen ja jatkaa tiivistä työskentelyä jäsenvaltioiden kanssa ECTS- ja EQF-järjestelmien toteuttamiseksi.

Lisäksi komissio aikoo edelleen tiivistää ohjelman yhteyksiä politiikan laadintaan. Ensisijaiset aiheet, joita koskevia ehdotuksia hakijoiden toivotaan ohjelmassa tekevän, määritellään vuotuisissa ehdotuspyynnöissä. Kyseiset prioriteetit asetetaan kiinteässä yhteistyössä osallistuvien maiden viranomaisten kanssa.

4.2. Hallinnointi ja seuranta

Vaikka tietojärjestelmien kehittämisessä edistytään jonkin verran jokaisessa ohjelmassa, edeltävien ohjelmien saavutuksista ja tuloksista oli erittäin vaikeaa saada vankkoja, täsmällisiä tietoja riittävän ajoissa. On erittäin suositeltavaa kehittää integroitu hallintotietojärjestelmä, jolla voidaan järjestelmällisesti kerätä tulokset ja seurata niitä paremmin.

Euroopan komissio on jo ryhtynyt toimiin ottamalla käyttöön LLP Link -järjestelmän, joka on elinikäisen oppimisen ohjelman kaikkien kansallisten toimistojen käyttöön tarkoitettu yleinen hallintoväline. Järjestelmän avulla voidaan koota kansallisten toimistojen ohjelman hallintoon liittyvässä päivittäisessä työssään tuottamia ajankohtaisia, kattavia ja yhtenäisiä tietoja.

4.3. Vaikutusten arviointi

Arviointi osoitti, että olisi kehitettävä SMART (specific, measurable, achievable, realistic, time-bound) -periaatteeseen pohjautuvat eli erityiset, mitattavissa ja saavutettavissa olevat, realistiset ja aikaan sidotut tavoitteet, indikaattorit ja kohdealat, sillä lähes kaikissa ohjelmissa oli hyvin laajat tavoitteet, jotka eivät kovin hyvin täyttäneet SMART-edellytyksiä. Puutteita oli myös indikaattoreissa ja kohdealoissa.

Komissio tunnustaa, että elinikäisen oppimisen ohjelmaa ja sen tuloksia on tarpeen seurata tarkasti, jotta sen vaikutukset voidaan mitata ja arvioida, ja komissio onkin jo aloittanut vaikutusten mittaamiseen sopivien indikaattoreiden kehittämisen.

4.4. Tulosten levittäminen ja hyödyntäminen

Arvioinnissa todettiin, että on syytä edistää hyvien käytäntöjen levittämistä ja hyödyntämistä sekä tulosten kestävyyttä ja niiden huomioon ottamista ohjelman kaikilla tasoilla ja kaikissa osallistujaryhmissä. Hankkeissa olisi osoitettava erityiset resurssit levittämistoimiin ja laadittava kestävyyttä koskeva suunnitelma. Komission olisi tuettava hyvien käytäntöjen jakamista EU:n tasolla ja tarjottava opastusta. Kansallisten viranomaisten olisi laadittava toimivat strategiat tulosten levittämiseksi ja soveltamiseksi kyseisessä maassa, varmistettava elinikäisen oppimisen ohjelman tulosten huomioon ottaminen valtion politiikassa ja seurattava, miten hyvin ohjelmalla voidaan edistää EU:n toimintasuunnitelmaa.

Elinikäisen oppimisen tavoitteisiin sisältyy jo tulosten optimaalinen hyödyntäminen ja hyvien käytäntöjen jakaminen yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen laadun parantamiseksi. Poikittaisohjelmaan on myös sisällytetty politiikan kehittämistä koskeva erityinen avaintoimi.

Elinikäisen oppimisen ohjelman kansallisten toimistojen kanssa tehdyissä sopimuksissa edellytetään viestintä- ja levitystoiminnan toteuttamista. Erityisen hyville järjestelmille voidaan myöntää elinikäisen oppimisen eurooppalainen palkinto. Eurooppalaisia menestystarinoita esittelevässä lehtisessä kerrotaan hyvistä käytännöistä, joita voidaan mukauttaa jatkossa käytettäväksi.

Myös tulosten, tuotteiden ja menetelmien optimaalista käyttöä edistetään ja tuetaan useilla olemassa olevilla tietokannoilla sekä foorumeilla, joita kehitetään elinikäisen oppimisen ohjelman puitteissa ja koulutuksesta ja kulttuurista vastaavassa komission pääosastossa.

5. PÄÄTELMÄT

Sokrates-, Leonardo da Vinci- ja eLearning-ohjelmien arvioinnista käy ilmi, että niillä on ollut merkittävä sekä määrällinen että laadullinen vaikutus yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen EU:ssa. Vaikutukset näkyvät niin yksilöiden, instituutioiden kuin politiikan laadinnan tasolla.

Yksilötasolla voidaan todeta myönteinen vaikutus sekä henkilöstöön että opiskelijoihin, jotka lavensivat taitojaan (kielitaito mukaan luettuna), syvensivät osaamistaan, vahvistivat kansainvälistä verkottumistaan ja joille kehittyi voimakkaampi tunne Euroopan kansalaisuudesta. Liikkuvuusjärjestelyt eli opiskelujaksot ulkomailla olivat tässä suhteessa parhaiten onnistuneita.

Yksilöiden taitojen kohentamisen lisäksi liikkuvuusjärjestelyt myös saivat aikaan edistystä oppilaitosten tasolla. Varsinkin Erasmus on juurruttanut liikkuvuuden yliopistoelämään ja johtanut rakenteellisiin muutoksiin ja uudistuksiin eurooppalaisessa korkea-asteen koulutuksessa. Erilaisten kumppanuuksien ja hankkeiden tuloksena on havaittu parannuksia opetuksessa, opiskelussa ja hallinnossa sekä rakenteellisia muutoksia opinto-ohjelmissa ja -järjestelmissä, etenkin osallistujien työympäristössä ja paikallistasolla. Laajemmista vaikutuksista kansallisiin koulutusjärjestelmiin on vähemmän näyttöä, eivätkä osallistuneet maat pystyneet riittävässä määrin hyödyntämään strategisesti ohjelmien tuloksia järjestelmiensä mukauttamiseksi.

Politiikan laadinnan tasolla Leonardo- ja Erasmus-ohjelmien vaikutus on huomattava, sillä niissä kehitettiin avoimuutta ja tutkintojen tunnustamista parantavia eurooppalaisia järjestelmiä. Niitä ovat esimerkiksi eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä (ECTS), eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF) sekä ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten ja arvosanojen eurooppalainen siirtojärjestelmä (ECVET). Sen sijaan Comeniuksen ja Grundtvigin vaikutukset jäivät paikallisemmiksi.

Yleisesti ottaen ohjelmat selvästi edistivät eurooppalaisen koulutusalueen luomista ja istuttivat oppilaitoksiin eurooppalaisen yhteistyön kulttuurin.

Vuosiksi 2007–2013 hyväksytyssä elinikäisen oppimisen ohjelmassa on otettu opiksi edellisistä ohjelmista toisaalta pohjaamalla niiden vahvuuksiin ja toisaalta pyrkimällä korjaamaan niissä havaittuja heikkouksia.

Se on eri ryhmiin kohdistuvat toimet yhteen kokoava sateenvarjo-ohjelma, jossa hallintomenettelyjä on yksinkertaistettu ja alakohtaisia alaohjelmia kevennetty, jotta synergiaedut saadaan tehokkaammin hyödynnettyä.

Elinikäisen oppimisen ohjelma on myös suunniteltu tukemaan paremmin EU:n koulutuspolitiikkaa, joka vahvistetaan Lissabonin strategiassa ja koulutus 2010 -työohjelmassa. Tämä koskee sekä alakohtaisia osioita niin kouluopetuksen (Comenius), korkea-asteen koulutuksen (Erasmus), ammatillisen koulutuksen

(Leonardo) kuin aikuisopetuksen (Grundtvig) osalta, että uutta poikittaisosiota. Komissio pystyy muokkaamaan elinikäisen oppimisen ohjelman vuotuisten ehdotuspyyntöjen painopisteitä joustavasti kunkin hetkisen politiikan kehityssuuntausten mukaan, kuten Uudet taidot uusia työpaikkoja varten -aloitteen tai Euroopan luovuuden ja innovoinnin teemavuoden perusteella vuonna 2009.

Komissio aikoo edelleen parannella yhteistä hallintojärjestelmää (LLP Link) ja järjestää välineitä ohjelman tiedonkeruun ja vaikutusten arvioinnin yhtenäistämiseen. Tulosten (esimerkiksi liikkuvuuden) laadun paranemista ja elinikäisen oppimisen ohjelman tavoitteiden toteutumista vuoteen 2013 mennessä seurataan tarkasti yhdessä yhteiseen ohjelmakomiteaan kuuluvien maiden kanssa. Huomiota kiinnitetään myös elinikäisen oppimisen ohjelman tulosten parempaan soveltamiseen ja valtavirtaistamiseen, jotta voidaan tukea Euroopan koulutusjärjestelmien nykyaikaistamista.

Liite: Sokrates-, Leonardo da Vinci- ja eLearning-ohjelmien tulokset – keskeiset tiedot hankkeista ja osallistujista

Huom.

Kaikilla ohjelmilla ei tuettu samanlaista toimintaa. Tyhjä ruutu tarkoittaa, että asianomaiseen ohjelmaan ei kuulunut kyseisen toiminnan rahoittaminen.

Sokrates- ja Leonardo da Vinci -ohjelmaa koskevat luvut ovat vuosilta 2000–2006 ja eLearning-ohjelmaa koskevat luvut vuosilta 2004–2006. Kertomuksessa ja tässä taulukossa mainitut luvut on päivitetty Euroopan komission uusimpien tilastotietojen mukaan.

Tulos	Comenius (Sokrates)	Grundtvig (Sokrates)	Erasmus (Sokrates)	Leonardo da Vinci	Arion¹ (Sokrates)	Lingua (Sokrates)	Minerva (Sokrates)	eLearning
Liikkuvuus								
Opiskelijat/harjoittelijat			943 000 opiskelijaa mukana liikkuvuusjärjestelyissä	174 937 ammatillisessa peruskoulutuksessa olevaa; 62 971 nuorta työntekijää; 73 804 yliopisto-opiskelijaa				
Henkilöstö/opettajat/kouluttajat/koulutus-asiantuntijat	56 329 (48 985 opettajaa ja 7 366 opettajan-koulutuksessa olevaa)	5 500 aikuiskouluttajaa	135 208 yliopisto-opettajaa	56 079 ammattiopettajaa	13 500 koulutusasian-tuntijaa ja päättäjää 1 300:lla Arion-opintokäynnillä			
Osallistuneet oppilaitokset/tuetut hankkeet			2 523 Erasmus-peruskirjan puitteissa	19 307 liikkuvuushanketta (em. liikkuvuusjärjestelyjen organisointi)			78 valmistelevaa vierailua	
Kumppanuushankkeet	74 688 apurahaa kouluille	Noin 20 000 apurahaa myönnetty						eTwinning 7 813 koulua mukana hankkeissa; 23 812 rekisteröityä osallistujakoulua
Monenväliset hankkeet, verkot ja välineet	434 (386 monenvälistä hanketta ja 41 verkkoa)	455 (417 hanketta ja 37 verkkoa)	520 opetusohjelmien kehittämishanketta, 1 451 intensiiviohjelmaa ja 180 verkkoa	2007 ammatillisen peruskoulutuksen innovointia koskevaa pilottihanketta, joissa 78 verkkoa, 74 viitemateriaalihanketta ja 165 kielihanketta		144 (66 kieltenoppimista ja 78 kieltenopiskelu-mahdollisuuksien parantamisvälineitä koskevaa)	269 avointa ja etäopetusta, tieto- ja viestintäteknikan käyttöä koulutuksessa koskevaa	21 virtuaalikampus-hanketta, 25 tietoteknisiä taitoja koskevaa hanketta ja 16 laaja-alaisen toimien hanketta

¹ Koulutusalan asiantuntijoiden ja päätöksentekijöiden opintomatkat.